

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО;
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCE LAW; INFORMATION LAW

УДК 342.722:342.565.4(477)

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-30-08

ГАРАНТІЇ ДОСТУПУ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Борякіна В. В.,

аспірант кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
м. Харків, 61022, майдан Свободи 4,
e-mail: vita1800@ukr.net
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6352-1239>

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Адміністративне судочинство для українського адміністративного права, як і для адміністративного права більшості пострадянських держав, є порівняно новим правовим явищем. Зазначене зумовлює наявність багатьох проблем його становлення, які пов'язані, зокрема, з суспільно-політичними трансформаціями, які досі тривають. Це, в першу чергу, такі проблеми, як формування й законодавче закріплення правових засад гарантії доступу та захисту в адміністративному суді.

Безперешкодний доступ до суду і доступність правосуддя є необхідними умовами реалізації конституційного права на судовий захист.

Основні результати дослідження. У статті досліджено сутність доступу до правосуддя, проаналізовано особливості доступу до адміністративного суду. Це пов'язано з тим, що в час утвердження та розвитку в Україні правової держави, формування громадянського суспільства набувають значущості дослідження сутності судової влади.

Доступність правосуддя є однією з передумов становлення цієї гілки влади як повноцінного та самодостатнього механізму захисту прав і свобод людини. Конституція України заклала підґрунтя формування доступності правосуддя, визначивши, що звернення до суду для захисту прав та свобод людини й громадянина гарантується безпосередньо на підставі Основного Закону. Був розглянутий вплив міжнародних нормативно-правових актів на розвиток національного законодавства, яке регулює право особи на звернення до адміністративного суду за захистом. Конституція України гарантує право особи на судовий захист та оскарження рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. На виконання зазначеного положення покликана адміністративна юстиція.

Висновки. У статті було визначено, що право на оскарження рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових та службових осіб, компонентом якого є правомочність звернення до суду (право на доступ до судової процедури), не є абстрактним, а має зв'язок з правом конкретної особи, в інтересах якої постає процес судового розгляду, і з її пересвідченням у тому, що держава, яку уособлюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, посадові та службові особи протиправно втруtilась у її права чи свободи. Як обов'язкову ознаку публічно-правового спору було виокремлено те, що особа вважає, що має місце порушення її прав та свобод внаслідок виконання чи невиконання владних управлінських функцій. Аби звернутись в суд особа, що є позивачем, зобов'язана мати матеріально-правовий інтерес у розв'язанні публічно-правового спору. У статті було виділено й проаналізовано окремі проблеми забезпечення адміністративними судами доступності до правосуддя під час розв'язання публічно-правових спорів. Запропоновано власне бачення щодо вирішення та усунення проблем доступності до правосуддя в адміністративному судочинстві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: доступ до правосуддя, адміністративне судочинство, судовий захист, позов.

ГАРАНТИИ ДОСТУПА К АДМИНИСТРАТИВНОМУ СУДОПРОИЗВОДСТВУ

Борякина В. В.,

аспирант кафедры государственно-правовых дисциплин
юридического факультета
Харьковского национального университета
имени В.Н. Каразина
Харьков, 61022, площадь Свободы 4
e-mail: vita1800@ukr.net
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6352-1239>

АННОТАЦИЯ: *Введение.* Административное судопроизводство для украинского административного права, как и для административного права большинства постсоветских государств, является сравнительно новым правовым явлением. Указанное обуславливает наличие многих проблем его становления, связанные, в частности, общественно-политическими трансформациями, которые до сих пор продолжаются. Это, в первую очередь, такие проблемы, как формирование и законодательное закрепление правовых основ гарантии доступа и защиты в административном суде.

Беспрепятственный доступ к суду и доступность правосудия являются необходимыми условиями реализации конституционного права на судебную защиту.

Основные результаты исследования. В статье исследована сущность доступа к правосудию, проанализированы особенности доступа в административный суд. Это связано с тем, что во время утверждения и развития в Украине правового государства, формирование гражданского общества приобретают значимость исследования сущности судебной власти.

Доступность правосудия является одной из предпосылок становления этой ветви власти как полноценного и самостоятельного механизма защиты прав и свобод человека. Конституция Украины заложила основы формирования доступности правосудия, определив, что обращение в суд для защиты прав и свобод человека и гражданина гарантируется непосредственно на основании Основного Закона. Было рассмотрено влияние международных нормативно-правовых актов на развитие национального законодательства, регулирующего право лица на обращение в административный суд за защитой. Конституция Украины гарантирует право человека на судебную защиту и обжалование решений, действий или бездействия органов государственной власти, местного самоуправления, должностных и служебных лиц. Во исполнение указанного положения призвана административная юстиция.

Выводы. В статье было определено, что право на обжалование решений, действий или бездействия органов государственной власти, местного самоуправления, должностных и служебных лиц, компонентом которого является правомочность обращения в суд (право на доступ к судебной процедуре), не является абстрактным, а имеет связь с правом конкретного лица, в интересах которого возникает процесс судебного разбирательства, и удостоверившись в том, что государство, которое олицетворяют органы государственной власти и органы местного самоуправления, должностные и служебные лица противоправно вмешались в его права или свободы. Как обязательный признак публично-правового спора было выделено то, что лицо считает, что имеет место нарушение его прав и свобод в результате выполнения или невыполнения властных управленческих функций. Чтобы обратиться в суд лицо, являющееся истцом, должно иметь материально-правовой интерес в решении публично-правового спора. В статье было выделено и проанализировано отдельные проблемы обеспечения административными судами доступности правосудия при решении публично-правовых споров. Предложено собственное видение решения и устранения проблем доступности правосудия в административном судопроизводстве.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: доступ к правосудию, административное судопроизводство, судебная защита, иск.

GUARANTEES OF ACCESS TO ADMINISTRATIVE JUDICIARY

Vitalia Boriakina,

graduate student of the Department
of State and Legal Disciplines
Faculty of Law

V.N. Karazin Kharkiv National University,
Kharkiv, 61022, 4 Svoboda Square,

e-mail: vita1800@ukr.net

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6352-1239>

ANNOTATION: *Introduction.* Administrative proceedings for Ukrainian administrative law, as well as for the administrative law of most post-Soviet states, are a relatively new legal phenomenon. This presupposes the existence of many problems of its formation, which are connected, in particular, with the socio-political transformations that are still going on. These are, first of all, such problems as the formation and legislative consolidation of the legal basis for guaranteeing access and protection in the administrative court.

Unhindered access to court and access to justice are necessary conditions for the exercise of the constitutional right to judicial protection.

The main results of the study. Access to justice is one of the prerequisites for the establishment of this branch of government as a full-fledged and self-sufficient mechanism for the protection of human rights and freedoms. The Constitution of Ukraine laid the foundations for the formation of access to justice, stipulating that recourse to the court for the protection of human and civil rights and freedoms is guaranteed directly on the basis of the Basic Law. The influence of international normative legal acts on the development of national legislation regulating a person's right to apply to an administrative court for protection was considered. The Constitution of Ukraine guarantees the right of a person to judicial protection and appeal against decisions, actions or omissions of public authorities, local governments, officials and officials. Administrative justice is called upon to implement this provision.

Conclusions. The article determined that the right to appeal against decisions, actions or omissions of public authorities, local governments, officials and officials, a component of which is the right to go to court (right to access to court proceedings), is not abstract, but has a connection. connection with the right of a particular person in whose interests the trial is taking place, and with his conviction that the state, represented by public authorities and local governments, officials and officials have unlawfully interfered with his rights or freedoms. The obligatory feature of a public law dispute was that a person believes that there is a violation of his rights and freedoms as a result of the performance or non-performance of government functions. In order to go to court, a person who is a plaintiff must have a substantive legal interest in resolving a public law dispute. The article highlighted and analyzed some problems of ensuring access to justice by administrative courts in resolving public law disputes. His own vision for solving and eliminating the problems of access to justice in administrative proceedings is offered.

KEY WORDS: access to justice, administrative proceedings, judicial protection, lawsuit.

Вступ. Адміністративне судочинство для українського адміністративного права, як і для адміністративного права більшості пострадянських держав, є порівняно новим правовим явищем. Зазначене зумовлює наявність багатьох проблем його становлення, які пов'язані, зокрема, з суспільно-політичними трансформаціями, які досі тривають. Це, в першу чергу, такі проблеми, як формування й законодавче закріплення правових засад гарантії доступу та захисту в адміністративному суді.

Безперешкодний доступ до суду і доступність правосуддя є необхідними умовами реалізації конституційного права на судовий захист.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти цього питання досліджували такі українські правники, як В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, І. Коліушко, І. Марочкін, Р. Куйбіда, В. Кривенко, А. Неугодніков, А. Осадчий, А. Руденко, І. Сіліч, В. Сердюка, В. Стефанюк, Д. Супрун, М. Тищенко тощо.

Метою статті є з'ясування сутності доступу до адміністративного судочинства за сучасних умов реформування.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку України як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави опосередкований невпинним вдосконаленням законодавчої бази, де закріплені широкі права й свободи людини та громадянина, правове становище підприємств, установ і організацій.

У Конституції України приділено особливу увагу питанню закріплення прав та свобод людини й громадянина, адже саме вони стали на сьогодні загальнопризнаною найвищою соціальною цінністю та ключовим показником демократичності держави.

Проте український досвід, на жаль, показав, що одне законодавче закріплення певних прав і свобод є недостатнім для їхнього ефективного здійснення та належного захисту у разі їх порушення.

Власне тому необхідний дієвий механізм реалізації юридичних гарантій захисту таких прав, свобод та інтересів, які закріплені у Конституції України й інших нормативно-правових актах. Необхідне детальне врегулювання та усвідомлення усіх аспектів дії, завдяки яким практичне здійснення кожного із

закріплених прав особи буде забезпечене дієвими конкретними правовими засобами. Істотну роль в цьому процесі відіграє саме адміністративне судочинство.

Поняття «право на доступ до суду» (або «право на доступ до правосуддя»), яке широко використовується в судовій практиці та наукових доробках не знайшло свого відображення в законодавчих актах України.

Так, О.І. Рабцевіч вважає, що право на доступ до правосуддя полягає в можливості для особи передати справу в суд з метою прийняття по ньому рішення. Право на доступ до правосуддя вона розглядає як елемент більш загального права на справедливий судовий розгляд, що визначається нею як комплексне право, що включає сукупність наданих особі процесуальних прав, що дозволяють реалізувати право на судовий захист. У число таких процесуальних прав, що становлять зміст права на справедливий судовий розгляд, крім права на доступ до правосуддя, О.І. Рабцевіч включає право на рівність сторін у процесуальних можливостях; право на публічний судовий розгляд; право на розумний строк розгляду у справі; право на розгляд, проведений незалежним судом; право на незалежний і неупереджений судовий розгляд; право на законно створений суд; право на своєчасне надання доказів в обґрунтування доводів; право на мотивований акт суду; право на реалізацію судового акта [7, с. 90, 92, 309].

М.Г. Вілова також визначає право на доступ до правосуддя як елемент права на справедливий судовий розгляд і вбачає зміст даного права в можливості ініціювати судову процедуру з метою реалізації конституційної гарантії отримання судового захисту [1, с. 62].

І.М. Жаровська робить акцент, що доступ до правосуддя, будучи складовою доступності права, має достатньо широкий спектр заходів і засобів, що забезпечують здатність особі чи іншому суб'єкту прямо звернутись до органів правосуддя і отримати захист свого права [2, с. 11]. Також у юридичній літературі підкреслюється, що доступність правосуддя є інституційним принципом, який має відношення до організації та діяльності судової влади загалом. Він набуває значення системоутворюючого чинника, що розкриває суть судової влади і її роль у суспільстві, є фундаментом, на якому ґрунтується устрій судової системи та процедура вирішення судом юридично значущих справ.

Резюмуючи наведені позиції, потрібно вказати, що право на доступ до суду є правом людини, яке передбачає можливість звернення до суду без перешкод за захистом своїх прав.

Доступність має два аспекти. Перший означає, що модель адміністративного судочинства в контексті її пізнання має бути зрозумілою і доступною. Другий виявляється у забезпеченні можливості реальних дій у межах судового адміністративного процесу (відкритість діяльності судових органів) [9, с. 167].

Ст. 55 Конституції України охоплює загальну норму, у якій передбачено право кожного звернутися до суду, якщо його права або свободи порушені чи порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або має місце інший утиск прав і свобод [6]. Подібна норма зобов'язує суди приймати заяви до розгляду, навіть, коли у законі відсутнє спеціальне положення про судовий захист.

Відмова суду у прийнятті позовних або інших заяв чи скарг, що є відповідними встановленим законодавством вимогам, постає як порушення права на судовий захист, що, відповідно до ст. 64 Конституції України, не може бути обмежене.

У такий спосіб, положення частини першої ст. 55 Конституції України закріплює одну з найбільш важливих гарантій здійснення як конституційних, так і інших прав та свобод людини і громадянина.

Згідно з приписами Конституції України, Конституційний Суд України – це єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Тільки він має повноваження вирішувати питання про відповідність законів й інших правових актів Конституції і право офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Так, згідно з Рішенням Конституційного Суду України за справою № 9-зп від 25.12.1997 року, суд не може відмовити особі у правосудді з наступних умов:

- особа звернулася за захистом прав і свобод, які належать їй особисто, а не будь-яким іншим особам;
- особа вважає, що її права і свободи, за захистом яких вона звернулася до суду: порушені (стосовно протиправних діянь, які мали місце і припинилися), або порушуються (стосовно протиправних діянь, які тривають), або створюються перешкоди для їх реалізації (щодо протиправних діянь, які тривають і є перешкодами для реалізації права в теперішньому або в майбутньому часі), або мають місце інші ущемлення прав та свобод [8].

Конституційний Суд у своєму рішенні зміст інших ущемлень прав особи не розтлумачив, проте очевидним є те, що особа може звернутись до суду, коли її право обмежується;

- для звернення до суду за захистом прав та свобод достатньо суб'єктивного переконання людини, який ці права належать, що має місце їх порушення.

Таким чином, право, яке регламентоване Конституцією, на доступ до правосуддя, не є безмежним. За мету суду (правосуддя) прийнято вважати захист порушених прав, свобод і інтересів, які належать безпосередньо особі, котра звертається за захистом (її суб'єктивних прав).

У ч. 2 ст. 55 Конституції України прописується, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [6]. Таким чином, кожна особа наділена гарантованим державою правом оскаржувати в суді загальної юрисдикції рішення, дії або бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх рішення, дія чи бездіяльність порушують чи ущемляють права й свободи громадянина України, іноземця, особи без громадянства чи перешкоджають їх здійсненню, а тому потребують правового захисту в суді.

Отже, право на судовий захист – це конституційне право, де в ст. 22 Основного Закону нашої держави встановлено, що права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані.

У ст. 5 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) взаємозв'язок між правом особи на звернення до суду та порушенням її суб'єктивних прав має остаточне відображення. Відповідно до зазначеної статті, кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист шляхом:

- визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень;
- визнання протиправним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень;
- визнання дій суб'єкта владних повноважень протиправними та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій;
- визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити певні дії;
- встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень;

Захист порушених прав, свобод чи інтересів особи, яка звернулася до суду, може здійснюватися судом також в інший спосіб, який не суперечить закону і забезпечує ефективний захист прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [4].

У ч. 2 ст. 55 Конституції України прописується, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [6]. Таким чином, кожна особа наділена гарантованим державою правом оскаржувати в суді загальної юрисдикції рішення, дії або бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх рішення, дія чи бездіяльність порушують чи ущемляють права й свободи громадянина України, іноземця, особи без громадянства чи перешкоджають їх здійсненню, а тому потребують правового захисту в суді.

Відзначимо, що право на оскарження рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових та службових осіб, компонентом якого є правомочність звернення до суду (право на доступ до судової процедури), не є абстрактним, а має зв'язок з правом конкретної особи, в інтересах якої постає процес судового розгляду, і з її пересвідченням у тому, що держава, яку уособлюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, посадові та службові особи протиправно вторгнулася у її права чи свободи.

У особи, яка є позивачем, з метою звернення до суду повинна бути матеріально-правова зацікавленість у розв'язанні спору. Матеріально-правовий інтерес у відкритті справи полягає у зв'язку із вказаним у позові предметом судового захисту, питання щодо наявності чи відсутності якого вирішується суддею в ході попереднього з'ясування матеріальної правоздатності позивача, заявлених до суду вимог та їх підстав.

За своєю сутністю, звернення до суду слугує способом захисту порушених прав, свобод чи законних інтересів особи, тому остання повинна довести, а суд – встановити, що позивачу належать права, свободи чи законні інтереси, за захистом яких він звернувся до суду.

До того ж, ст. 55 Конституції України передбачає право кожного після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом яких є Україна. При цьому, очевидним є те, що ефективний судовий захист прав людини й громадянина слугує одним з ключових чинників демократизації суспільства та держави. Широкий спектр юридичних гарантій, що є забезпеченням реалізації та захисту прав та свобод громадян у різних сферах правового регулювання, здебільшого, має підґрунтя на конкретних нормах міжнародно-правових актів. Не є виключенням в цьому аспекті й сфера адміністративного процесу.

Остаточна інституалізація доступу до суду на міжнародному рівні постала з прийняттям в рамках Ради Європи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 4 листопада 1950 р. (далі – Конвенція), яка була змінена пізніше Протоколами № 3, 5 і 8, та доповнена Протоколом № 2. Як вказував

Європейський суд з прав людини, призначенням Конвенції є захист не теоретичних або ілюзорних, а конкретних та дієвих прав [5, с. 83].

Відповідно до положень ст. 6 абз. 1 Конвенції, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи в розумний строк у створеному на основі закону незалежному і неупередженому суді щодо вирішення питань його прав та обов'язків цивільного характеру або правомірності кожного обвинувачення у порушеній проти нього карній справі. В цьому положенні формулюються основні норми сумлінного судового процесу, акцентується увага на нормі тривалості судового провадження. А відповідно до ст. 13 Конвенції, кожна людина, права і свободи якої, викладені в цьому документі, порушуються, має діючий засіб захисту у відповідному національному органі – незалежно від того, що порушення було здійснене особами, які діяли в офіційній якості.

Обов'язковість тлумачень Конвенції Європейським судом з прав людини для українських судів впливає з міжнародних зобов'язань України, які вона взяла на себе, ратифікувавши Конвенцію та Протоколи до неї.

Проте доступ до адміністративного судочинства, яке є гарантованим на рівні конституції та адміністративного процесуального законодавства, не завжди виконується та українські суди і громадяни стикаються з низкою проблем.

Так, за позицією Г. Жиліна, існує чинник, що справляє негативну дію на доступність до правосуддя – це те, що кожного року все більше справ надходять у суди та зростає їх складність. До того ж таке явище постає в аспекті масової свідомості, де переважають негативні оцінки можливості судового захисту, а точніше звернення до суду не схвалюється [3, с. 5]. Також іншою перешкодою у доступі до судового захисту постає та обставина, що надлишкове навантаження судів має негативний вплив на строку розгляду справ та якість самого судочинства, так як відбувається невинуватене спрощення і недодержання судової процедури.

Таким чином, велике число звернень громадян з приводу порушення їхніх прав показує, що з однієї сторони, громадяни є соціально активними, а з іншої – показує негативні явища у суспільстві, вади в роботі державно-владних структур.

А.К. Соловійова виділяє, що доступність правосуддя в судах загальної юрисдикції має складнощі внаслідок дорожнечі, повільності та формалізму процесу [10, с. 67].

Узагальнюючи зазначене, основними проблемами доступності адміністративного судочинства є велике завантаження судів адміністративних судів, віддаленість адміністративних судів від населення, формалізм та велика коштовність процесу. З іншої сторони, забезпеченню доступності адміністративного судочинства, за позицією вчених-адміністративістів, слугує таке:

- право на звернення до суду для відкриття провадження в адміністративній справі і порядок реалізації зазначеного права;
- територіальне знаходження адміністративних судів;
- відсутність матеріальних завад (судові витрати, надання правової допомоги і платних послуг);
- установлення такого порядку судового розгляду адміністративної справи, який мав би забезпечувати можливість прямого здійснення особами, які є учасниками справи, процесуальних прав у всіх інстанціях (особиста участь, мова, перекладач) [9, с. 175].

Зазначимо, що практика Європейського суду з прав людини прийняла мінімальні стандарти доступу до правосуддя, згідно з якими будь-яка вимога, яка має відношення до громадянських прав й обов'язків, може пред'являтися до суду; якщо у особи немає коштів на оплату послуг представника або захисника, держава має обов'язок надати їй безкоштовну правову допомогу; розгляд справи повинен здійснюватись судом у розумні строки. Наявність та впровадження зазначених міжнародних стандартів постає однією з рис кожної правової держави у сучасному світі.

У якості елемента доступу правосуддя у випадку звернення з адміністративним позовом постає альтернатива в обранні способу подання позовної заяви до суду (особисто, поштою, представником).

Іншою альтернативою, що направлена на реалізацію доступу до адміністративного судочинства постає вибір позивача адміністративного суду. Приміром, справи з приводу оскарження дій чи бездіяльності посадових або службових осіб місцевих органів виконавчої влади розглядаються та вирішуються місцевим загальним судом, який є адміністративним судом відповідно до закону, чи окружним адміністративним судом за вибором позивача. Позивач сам обирає суд, який є йому більш підходящим (враховуючи територіальну наближеність, довіру до суддів окремих судів та ін.). У випадку невизначеності предметної або територіальної підсудності адміністративної справи така справа може розглядатись місцевим адміністративним судом за вибором позивача.

На основі наведеного, для усунення плутанини з вирішенням предметної підсудності адміністративних справ, на наш погляд, видається доречним, спираючись на міжнародний досвід, запропонувати утворити самостійну систему адміністративних судів. У свою чергу, це надасть можливість заміни змішаної системи адміністративної юрисдикції, де справи першої інстанції

розглядаються місцевими загальними судами і спеціалізованими (окружними) адміністративними судами, на чітку окремо визначену систему адміністративних судів.

Законодавець визначає, що місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, які утворюються в округах, а апеляційними судами з розгляду адміністративних справ є апеляційні адміністративні суди, які утворюються у відповідних апеляційних округах, а також до складу Верховного Суду входить Касаційний адміністративний суд щодо розгляду адміністративних справ.

Проте систему адміністративних судів, яка побудована в нашій державі, не можна назвати досконалою через невіддалене розміщення адміністративних судів, так як на сьогодні у кожній області діє тільки один окружний адміністративний суд, що, своєю чергою, обмежує у доступі до правосуддя громадян України через свою віддаленість. Отже, вважаємо, що потрібно реформувати систему адміністративних судів та більш територіально наблизити апеляційні адміністративні суди.

Можна назвати ще одну проблему гарантій доступу до адміністративного судочинства. Це одержання якісної первинної і вторинної правової допомоги малозахищеним верствам населення. Так, згідно з ст. 59 Конституції України, кожен має право на професійну правничу допомогу [6]. Однак складання процесуальних документів – це вторинна правова допомога, яка і надається тільки вразливим категоріям осіб. Однак на сьогоднішній час не надається вторинна правова допомога, а юридичні послуги є дорогими й досить часто стають випадки надання неякісної правничої допомоги. Тому внаслідок цих вищезазначених обставин особа, котра потребує захисту прав, свобод й інтересів стосовно вирішення публічно-правового спору, фактично може втратити право на судовий захист через спливання строків звернення до суду, якщо така особа втратила час на підготовку процесуальних документів самостійно, а не використала допомогу кваліфікованих правників.

Таким чином, проблема недодержання строків розгляду адміністративних справ та невчасне виготовлення тексту судових рішень також, своєю чергою, вимагає невідкладного вирішення для забезпечення доступу до адміністративного судочинства.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, доступ до адміністративного судочинства гарантований Конституцією та адміністративним процесуальним законодавством. Право на доступ до правосуддя не є безмежним. Призначенням правосуддя є захист порушених прав, свобод і інтересів, які належать безпосередньо особі, котра звертається за захистом (її суб'єктивних прав).

Нами були виділені основні проблеми забезпечення доступу до адміністративного судочинства: недосконала система предметної і територіальної підсудності адміністративних судів; догочнеча судового процесу, що виявляється, переважно через високу ставку судового збору; надання неякісної первинної та вторинної правової допомоги; дотримання строків в адміністративному судочинстві. Для подолання зазначених проблем потрібно внести відповідні зміни до Кодексу адміністративного судочинства України стосовно збільшення строків оскарження рішень суду, та усунення можливостей зловживання учасниками процесу своїми процесуальними правами, тоді як для усунення перевищеного навантаження на суддів доречно збільшити штат адміністративних судів як результат проведеної судової реформи. Усе це підвищить рівень доступу фізичних і юридичних осіб до судового захисту адміністративними судами. Забезпечення осіб якісним та дієвим вирішенням питання стосовно захисту прав та свобод у вирішенні публічно-правового спору водночас посилить рівень законності і відповідальності органів публічного адміністрування за свою діяльність та, у свою чергу, відновить втрачену довіру населення до судової системи України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вилова М.Г. Право на доступ к правосудию в системе конституционно-правовых гарантий справедливого суда. Российский судья. 2016. № 2. С. 60-63
2. Жаровська І.М. Доступність права: теоретико-правові проблеми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Х., 2006. 20 с.
3. Жилин Г.А. Защита прав человека в гражданском судопроизводстве. Рос. юстиция. 1998. № 1. с. 5–7
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 15.12.2017 р. № 2747-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
5. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основоположных свобод и практика ее применения / под общ. ред. В. А. Туманова и Л. М. Энтина. М.: НОРМА, 2002. 336 с.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
7. Рабцевич О.И. Право на справедливое судебное разбирательство: международное и внутригосударственное правовое регулирование. – М.: Лекс-Книга, 2005. 318 с.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25 грудня 1997 року N 9-зп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97>
9. Руденко А.В. Адміністративне судочинство: становлення та здійснення: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2006. 209 с.

10. Соловьева А.К. Перспективы развития административной юстиции: организационный и формальный подход. Правоведение. 1999. № 1. С. 66–72.

REFERENCES

1. Vilova MG The right to access to justice in the system of constitutional guarantees of a fair court. The Russian judge. 2016. № 2. P. 60-63
2. Zharovskaya I.M. Accessibility of law: theoretical and legal problems: author. dissertation ... cand. lawyer of sciences. H., 2006. 20 p.
3. Zhilin G.A. Protection of human rights in civil proceedings. Grew up. justice. 1998. № 1. p. 5-7
4. Code of Administrative Judiciary of Ukraine dated December 15, 2017 №. 2747-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
5. Commentary on the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the Practice of its Application / under Society. ed. VA Tumanova and LM Entin. M.: NORMA, 2002. 336 p.
6. Constitution of Ukraine of June 28, 1996 №. 254k / 96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
7. Rabtsevich O.I. The right to a fair trial: international and domestic legal regulation. M.: Lex-Book, 2005. 318 p.
8. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of the constitutional petition of citizens of Protsenko Raisa Nikolaevna, Yaroshenko Polina Petrovna and other citizens regarding the official interpretation of Articles 55, 64, 124 of the Constitution of Ukraine (case of petitions of the residents of the city of Zhovti Vody) of December 25, 1997 N 9-zp. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97>
9. Rudenko AV Administrative proceedings: formation and implementation: diss. ... Cand. lawyer. of sciences. Kharkiv, 2006. 209 p.
10. Solovieva A.K. Prospects for the development of administrative justice: organizational and formal approach. Jurisprudence. 1999. No. 1. P. 66–72.